

Мр Слободан ИЛИЈИЋ
члан Председништва Удружења правника Србије

ПРАВНА ПРАВИЛА ДОБРЕ ПРАКСЕ ОЕЦД-А У ПОСТУПКУ ПРИЈАВЉИВАЊА ШТЕТЕ У ОСИГУРАЊУ

Резиме

У раду аутор је пошао од Водича ОЕЦД-а за ујрављање одштетним захтевима у осигурању из 2004. године, али се укратко осврнуо и на појеле ОЕЦД-а на осигурање из 1997. године. Тежиште анализе правних правила добре праксе из Водича ОЕЦД-а било је на појављу о појуйку пријављивања штете код осигуравача. Ипак је да у Преднацрти Грађанској законика Србије треба предвидети новину да се на појлиси одштетних објашење ште обухвајају услови покрића, а ште не обухвајају услови покрића конкретној посла осигурања, тако да се правнички језик одштетној тексти на појлиси ујојуни једносавним језичким објашењем. У Преднацрти Грађанској законика Србије из 2009. године (чл. 1170 ст. 3) предлаже се да се изосави одредба о рукојисном делу појлисе осигурања, као и да се изосави одредба према којој рукојисни део има предност над штетним делом појлисе.

Кључне речи: Водич ОЕЦД-а за ујрављање одштетним захтевима у осигурању, појуйак пријављивања штете, правна правила добре праксе, Преднацрти Грађанској законика Србије.

I Уводно разматрање

У раду се пошло од једног новог међународноправног извора из материје упоредног права осигурања, чији је наслов гласио – Водич ОЕЦД-а за добру праксу управљања одштетним захтевима у осигурању (скраћено: Водич).¹ Акроним у наслову и тексту – ОЕЦД – означава Организацију за економску сарадњу и развој. ОЕЦД је међувладина међународна организација и доносилац Водича.² Он се састоји из три целине, и то: увода, препорука и Додатка. Прве две целине представљају комбинацију циљева и образложења Водича. Додатак Водича састојао се од десет поглавља у којима су садржана правна правила добре праксе. Свако поглавље третира једну тему или одређену фазу из оквира опште теме Водича – управљање одштетним захтевима у осигурању. Прво поглавље Додатка Водича обухватило је правна правила добре праксе у поступку пријављивања штете у осигурању. Правна правила добре праксе из тог поглавља заједно са одговарајућим коментаром чине предмет овог рада. Осталих девет поглавља Додатка, због обима, није било могуће обухватити у овом раду. С обзиром да је Србија на путу ка ЕУ позитивно право осигурања, осигуравајућа и управна пракса оријентисани су ка усклађивању са правом осигурања ЕУ, тако да, вероватно из тих разлога, међу посленицима права осигурања Србије није до сада показивано интересовање за погледе ОЕЦД-а на осигурање. Међутим, погледи ОЕЦД-а на осигурање, а нарочито правна правила добре праксе у поступку пријављивања штете у осигурању, могу да буду интересантна за разматрање у току јавне дискусије о Преднацрту Грађанског законика.

II Основни подаци о Организацији за економску сарадњу и развој

ОЕЦД је основан децембра 1960. године у Паризу, када је 18 западноевропских држава а уз њих САД и Канада потписало међународни уговор о оснивању те организације. Почео је са радом септембра 1961. године са седиштем у Паризу. ОЕЦД је правни следбеник Организације за европску економску сарадњу (ОЕЕЦ), основане 1948. године, која је била регионална међународна организација у функцији спровођења

1 Више података доступно на адреси: www.oecd.org/finance/insurance/33964905.pdf. Изворни наслов гласи: *OECD Guidelines for Good Practice for Insurance Claim Management*.

2 Одредница: „Организација за економску сарадњу и развој“, *Правни лексикон*, 2. издање, Београд, 1970, стр. 722.

Маршаловог плана у обнови Европе после Другог светског рата. Југославија је имала својство посматрача у ОЕЕЦ-у од 1955. године, а по оснивању ОЕЦД-а наставила је мисију у истом својству.³ Србија није држава-чланица ОЕЦД-а. Од оснивања ОЕЦД-а постепено повећавао се број држава-чланица, тако да је марта 2015. године са свих пет континентата било 33 државе-чланице.

Основни циљеви ОЕЦД-а су: 1) унапређење високе стопе економског раста, 2) доприношење експанзији светске трговине на недискриминаторској основи и 3) координирање помоћи у развоју. Главни органи ОЕЦД-а су Савет, Извршни комитет и Генерални секретар. Савет образују представници свих држава-чланица, по правилу, у рангу министра. Извршни комитет бира Савет из реда шефова делегација држава-чланица на мандат од године дана. Број чланова Извршног комитета растао је сразмерно порасту броја држава-чланица ОЕЦД-а. Генерални секретар руководи административним апаратом, који броји 2.000–3.000 запослених и који помаже бројним радним телима са различитим називима и делокругом (дирекције, комитети, одбори и сл.).⁴ Пошто административни апарат прикупи информације на задату тему, на изради завршног документа ОЕЦД-а укључује се кроз размену информација и мишљења око 40.000 високих експерата из држава-чланица на састанцима у Паризу или путем специјалне интернет мреже доступне само тим лицима.⁵ Документи ОЕЦД-а попримали су облике препорука, одлука или других општих аката, с тим што могу да буду обавезни или необавезни за државе-чланице.

ОЕЦД се финансира из буџета, који годишње износи око 340 милиона евра, а доноси га Савет. Приходну страну буџета чине уплате држава-чланица обрачунате на основу БДП-а односне државе, тако да сама САД пуни буџет са око 25%, а остале државе-чланице свака сразмерно свом БДП-у.⁶ Има мишљења да је у методу рада ОЕЦД-а тежиште на убрзању развоја оних држава-чланица које су мање развијене од развијених држава-чланица.⁷

3 Одредница: „Организација за економску сарадњу и развој“, *Економски лексикон*, Београд, 1975, стр. 881–882.

4 Одредница: „Организација за економску сарадњу и развој“, *Правна енциклопедија*, Београд, 1979, стр. 893–894.

5 Филип Турчиновић, „Неке специфичности циљева ОЕЦД“, *Правни живоић*, бр. 14/2009, стр. 193–210.

6 *Ibid.*

7 Одредница: „Организација за економску сарадњу и развој“, *Куколеча организационо-пословни лексикон израза, појмова и метода*, Завод за економске експертизе, Београд, 1990, стр. 947–948.

III Краћи осврт на претходне погледе ОЕЦД-а у материји права осигурања

У последње време Водич из 2004. године није био једини међународноправни извор ОЕЦД-а из материје права осигурања. Водичу су претходиле правне препоруке о осигурању за државе у транзицији, које су усвојене на регионалној конференцији ОЕЦД-а одржаној 1997. године у Варшави. Учеснице те конференције биле су првенствено државе источне и западне Европе. Конференција је усвојила 20 препорука. Све те препоруке, између осталог, навео је у свом чланку угледни словеначки посленик и правни писац из материје осигурања. Не улазећи дубље у анализу свих или неке од препорука, наведени писац их је цитирао и уз то закључио да су те препоруке у духу права осигурања ЕУ, али и да међу њима има препорука, које дозвољавају делимично одступање од права осигурања ЕУ.⁸ С обзиром да се из наведеног закључка не види које су од 20 препорука у духу права осигурања ЕУ, а које нису, па дозвољавају одступање од права осигурања ЕУ, у даљим редовима анализирана је детаљније само једна од препорука са те конференције. У односу на одабрану препоруку разматрано је питање шта је у тој препоруци у духу, односно сагласно праву осигурања ЕУ, а шта евентуално није? Разматрање се односило на трећу препоруку са те регионалне конференције ОЕЦД-а.

Према овом правном писцу⁹ трећа препорука састојала се из три правна правила, односно три правне премисе, и то: 1) да се само друштва за осигурање могу да баве делатношћу осигурања, 2) да се у друштву за осигурање морају раздвојити послови животних и неживотних осигурања и 3) да се једно друштво за осигурање не може бавити и животним и неживотним осигурањем. По мишљењу потписника овог рада правна правила из прве две премисе ове препоруке сагласна су са правом осигурања ЕУ, као и позитивним правом осигурања Србије, али се то не може рећи и за правно правило, односно трећу премису те препоруке. Наиме, потписник овог рада разматрао је детаљно у свом ранијем раду питање да ли право осигурања ЕУ дозвољава да се једно друштво за осигурање може да бави истовремено животним и неживотним осигурањем.¹⁰ У том свом раду потписник овог рада дошао је до закључка да право осигурања ЕУ несумњиво дозвољава да се друштво за осигурање истовремено бави животним и неживотним осигурање.

8 Шиме Ивањко, „Сусрети словеначког осигурања са правом ЕУ“, *Осигурање у сусрету процеси придруживања СЦГ Евројској заједници*, Палић, 2006, стр. 128–140.

9 *Ibid.*

10 Слободан Илијић, „Правни положај композитног друштва за осигурање у Србији“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2014, стр. 580–594.

У литератури из области упоредног права осигурања такво друштво за осигурање, које се бави животним и неживотним осигурањем носи назив – композитно друштво за осигурање. С обзиром на то сазнање може да се постави следеће питање, и то: из којих разлога је ОЕЦД регионална конференција усвојила 1997. године правно правило, односно трећу премису, која је очигледно несагласна са правом осигурања ЕУ, а све то ОЕЦД је адресирала оним европским државама у транзицији¹¹ којим је непосредно предстојао улазак у ЕУ? Разуме се, те европске државе у транзицији већ тада су имале обавезу да усагласе своје законодавство у материји осигурања са правом осигурања ЕУ, па и у погледу статуса друштва за осигурање на националном тржишту осигурања.

По мишљењу потписника овог рада, разлоге којим се руководила конференција ОЕЦД-а приликом усвајања треће премисе, у оквиру треће препоруке, треба тражити у неколико праваца. Један од праваца јесте да се та конференција ОЕЦД-а појавила као интерпретатор интереса оних својих држава-чланица у свету, које нису чланице ЕУ, а имају аспирације према тржишту осигурања ЕУ. Даље, експерти ОЕЦД-а могли су да заступају ставове осигураваача и реосигураваача, који имају седишта у државама-чланицама ОЕЦД-а али изван ЕУ, као и ставове огранака, ћерки – фирми и слично у ЕУ. Велики светски осигураваачи и реосигураваачи изван ЕУ, као и њихови огранци или капитал у друштвима за осигурање у ЕУ, већ су се знатно пре ове конференције специјализовали или за животно или за неживотно осигурање. Велики светски осигураваачи и реосигураваачи су и сами делови мултинационалних компанија,¹² група, конгломерата и слично, па и тим путем интерпретирају интересе делова целине којим припадају. Они су путем конференције ОЕЦД-а или путем наведене треће препоруке потврдили тенденцију да преузму још веће учешће на тржишту осигурања ЕУ. Они су деловали путем експерата и препорука ОЕЦД-а предлажући да се осигураваачи и реосигураваачи у ЕУ без изузетка обавезно уско специјализују. У ранијем раду потписник овог рада приказао је вишедеценијску живу дискусију у ЕУ и различиту аргументацију појединих држава-чланица ЕУ по питању дозволе или забране за даљи рад композитних друштава за осигурање у ЕУ, односно за спровођење или неспровођење обавезне специјализације међу осигураваачима и реосигураваачима унутар ЕУ. Конференција ОЕЦД-а у Варшави одржана је управо у јеку те живе дискусије у ЕУ,

11 Карактеристично је да је професор Шиме Ивањко у цитираном чланку сврстао и тадашњу Словенију у државе у транзицији.

12 У књизи Чарса Левинсона приказани су бројни облици и комбинације улагања капитала изван државе у којој је седиште матичне компаније. Аутор је указао да мултинационална компанија остварује 65–70% свог пословања и профита изван државе у којој је седиште те компаније. Вид. Чарлс Левинсон, *Кайишјал, инфлација и мултинационалне компаније*, Београд, 1974, стр. 16 и даље.

тако да су препоруке ОЕЦД-а из 1997. године биле само један од доказа да је изван ЕУ вршен спољни притисак на исход наведене дискусије у ЕУ. Дакле, препоруке ОЕЦД-а о осигурању у државама у транзицији са конференције из 1997. године биле су јасно усмерене ка исходу дискусије у ЕУ по питању дозволе или забране рада композитним друштвима за осигурање, тако да су само прве две премисе из треће препоруке са те конференције биле у складу са правом осигурања ЕУ, док трећа премиса из те препоруке није била у складу са правом осигурања ЕУ.

IV Структура Водича ОЕЦД-а за управљање одштетним захтевима у осигурању

Савет ОЕЦД-а је усвојио Водич 24. новембра 2004. године. Комитет за осигурање иницирао је пројекат управљање одштетним захтевима у осигурању, а Радна група тог комитета започела је реализацију пројекта средином 2000. године. У првој фази прикупљања информација Радна група тог комитета констатовала је да у међународној заједници до тада није била донета ма каква међународна мултилатерална конвенција, која је регулисала управљање одштетним захтевима у осигурању. Пошто је Радна група тог комитета размотрила прописе и праксу у погледу начина на који осигуравачи обрађују одштетне захтеве у државама-чланицама, анкетирани уговарачи осигурања су указали да има места за побољшање и унапређење рада у управљању одштетним захтевима у осигурању. Комитет за осигурање ОЕЦД-а завршио је рад на Водичу после четири године.

Водич није био конципиран као обавезујући и коначан пропис за државе-чланице, већ као врста помоћи јавним властима држава-чланица и осигуравачима да регулишу управљање одштетних захтева у осигурању. Такође, истакнуто је у уводу Водича да државе-чланице могу друкчије да регулишу управљање одштетним захтевима у осигурању од начина на који је регулисана материја управљања одштетним захтевима у осигурању у овим препорукама и правним правилима добре праксе. Тиме је утврђено да примена Водича није обавезна за државе-чланице.

Други део Водича чиниле су препоруке. Према препорукама Водич је био усмерен како према јавним властима националне државе, тако и према свим заинтересованим: осигуравачима, осигураницима, уговарачима осигурања и корисницима осигурања. Полазећи од оваквог основног усмерења из препорука су произашли следећих пет аспеката. Први аспект имао је у виду значај управљања одштетним захтевима. У том погледу образложено је да се путем управљања одштетним захтевима

штите осигураник и уговарач осигурања, па се препоручује државама да унапреде ефикасност, јавност и обелодањивање целокупног процеса управљања одштетним захтевима у осигурању. По мишљењу потписника овог рада овде је пропуштено да се укаже да је управљање одштетним захтевима у осигурању врло значајно и за оштећеног, као у случају обавезног осигурања од грађанске одговорности из употребе моторног возила. Друго, препоруке су посебно истакле потребу да се унапређује јавна свест о различитим питањима управљања одштетним захтевима у осигурању. За ту сврху препоручено је државама да се у националним размерама организују јавни програми управљања одштетним захтевима у осигурању. Треће, у препорукама је подвучено да је управљање одштетним захтевима кључни елемент за успех на тржишту осигурања, јер унапређује целокупну јавну слику осигуравајуће привреде. Четврто, у препорукама су наведене границе до којих је био пројектован утицај правних правила добре праксе из Додатка Водича. У том погледу је наведено да се ова правна правила добре праксе из Додатка не односе на управљање одштетним захтевима у осигурању, који су проистицали из природних катастрофа или из катастрофа изазваних људским фактором. Дакле, предвиђене су јасне границе правних правила добре праксе унутар одштетног права осигурања. Пето, у препорукама је поновљен став из увода да Водич није обавезан за државе-чланице, нити су препоруке и правна правила добре праксе коначно решење. Мишљење је потписника овог рада да поновно истицање да Водич није обавезан за државе-чланице и да није коначан пропис, сугерише следеће поређење. Наиме, неке друге међународне организације израдиле су и објавиле у прошлости правна правила добре праксе уз утврђење да су та правила необавезна и незавршена, али су доцније, протеклом времена и употребом, та правила прерасла у модел-законе или чак мултилатералне конвенције. Будућност ће показати каква ће бити судбина ових правних правила добре праксе. У сваком случају, изложени увод и препоруке уверили су да је Водич темељно припреман, што је претпоставка да правна правила добре праксе могу да одиграју позитивну улогу у упоредном и националном праву осигурања.

После увода и препорука, трећи део Водича чинио је Додатак. У сваком поглављу формулисана су правна правила добре праксе као заокружена правна целина. Ово је најважнији и уједно најопширнији део Водича. Правна правила добре праксе из Додатка су свакако највреднији део Водича за упоредно право осигурања. Ова правна правила добре праксе садрже новине у односу на право осигурања Србије.

У Правна правила добре праксе у поступку пријављивања штете у осигурању

Поступак за пријављивање штете у осигурању регулисан је у првом поглављу Додатка. У структури поглавља постоје три става, од чега су два става разуђена, јер у себи садрже и тачке. Сам наслов изнад овог поглавља Додатка је кратак и гласи: пријава штета. Значај правних правила добре праксе из овог поглавља огледа се у томе што је пријављивање штете први контакт осигураника са осигуравачем после закључења уговора и регулисања премије (у ратама или у једном делу), а у случају осигурања од одговорности први контакт оштећеног са осигуравачем одговорног лица.

У првом ставу конституисано је правило да се већ приликом закључења уговора о осигурању поставља основ за каснији поступак пријављивања штете. Због тога су правна правила добре праксе захтевала од осигуравача да на полиси осигурања буду одштампани услови покрића кокретног осигурања. При томе, подвучено је да је нужно да се на полиси јасно разграничи шта обухвата покриће тог осигурања, а шта не обухвата покриће тог осигурања. Најзад, посебно је прецизирано да је пожељно да се правнички језик одштампаног текста на полиси употпуни једноставним језичким објашњењем. По мишљењу потписника овог рада правна правила добре праксе из првог става садрже новине у односу на право осигурања Србије и те новине ће бити размотрене из четири угла.

У праву осигурања Србије познато је да полиса има следећа својства, и то: 1) доказа о закљученом уговору, 2) средства легитимисања и 3) исправе о дугу. Међутим, у низу држава полиса је преузела улогу средства које информисе осигураника о његовим најважнијим обавезама.¹³ У светлу цитиране класификације тежиште четвртог својства полисе је било, очигледно, да полиса информисе осигураника о његовим обавезама. Отуда, отворено је питање да ли су наведена правна правила добре праксе из првог става Додатка имала у виду само полису као средство информисања осигураника о његовим обавезама или су имала у виду и полису као средство којим се конституишу обавезе осигуравача? По мишљењу потписника овог рада, први став у првом поглављу Додатка није имао у виду само полису као средство информисања осигураника о његовим обавезама, већ је конституисао целину профила осигуравача као носиоца и гаранта обавеза за целокупну заједницу ризика конкретног посла осигурања. Дикција правног правила добре праксе из првог

13 Предраг Шулејић, „Специфичности хармонизације уговора о осигурању са правом Европске уније“, у: Благоје С. Бабић (ур.), *Водич кроз право Европске уније*, Београд, 2009, стр. 443–447.

става ишла је за тим да представи осигуравача као савесног и поштеног уговарача осигурања, а његову полису као гаранцију покрића, јер је на њој језички јасно и недвосмислено разграничено и објашњено шта јесте а шта није покривено конкретним осигурањем. Просто речено, на полиси треба да буду језички јасно и недвосмислено разграничени услови шта јесте, а шта није осигурани случај, тако да оба објашњења буду лишена правничких формулација. Полазећи од изложене правнотеоријске класификације полиса описана на овакав начин није доказ о закљученом уговору о осигурању, затим није легитимациони знак, нити је исправа о дугу. Осигуравач потписник такве полисе је правно поуздан уговарач осигурања, који је обавестио потенцијалног осигураника о језички јасно и недвосмислено разграниченим условима покрића конкретног осигурања, што значи да је спреман да изврши своју обавезу из полисе и да исплати штету по закљученом уговору о осигурању и регулисаној премији. Другим речима, правна правила добре праксе из првог става су поливалентна. Она не доводе у питање полису као средство информисања осигураника о његовим обавезама, нити доводе у питање изложену теоријску класификацију функција полисе осигурања. Изложена правна правила добре праксе имала су у виду обавезе осигуравача, при чему се осигуравач јавља као гарант права осигураника на јасно разграничене услове покрића из конкретног осигурања. У изложеном правном правилу добре праксе осигуравач је гарант и у случају осигурања од одговорности за оштећеног, јер је претходно организовао и применио у пракси начела узајамности, солвентности, ликвидности, као и примену других начела осигурања. По мишљењу потписника овог рада, полиса је део уговора о осигурању, па је у уговорном односу осигурања полиса и средство обавештавања осигураника за његове обавезе и средство којим је конституисана обавеза осигуравача да ће по јасно разграниченом покрићу осигуранику исплатити штету насталу на предмету осигурања.

Други аспект у поступку пријаве штете пошао је од теорије права осигурања Србије. Наиме, полиса је образац који саставља осигуравач.¹⁴ Правно правило добре праксе из првог става захтева обавезно да на полиси буду објашњени, односно одштампани услови покрића конкретног осигурања и истовремено да буде објашњено, односно одштампано шта не обухватају услови покрића тог осигурања. Пред осигуравачима у другој Југославији није био никад постављен такав захтев приликом штампања полиса осигурања, те би такав захтев за осигураваче, ако буде прихваћен у Преднацрту Грађанског законика Србије, представљао велику новост. Осигуравачи у Србији данас на полиси осигурања могу да одштапају извод из општих и посебних, односно допунских услова

14 Никола Николић, *Уговор о осигурању*, Београд, 1957, стр. 243.

осигурања, што је сасвим супротно од онога што произилази из наведеног правног правила добре праксе. По мишљењу потписника овог рада извод из општих и посебних, односно допунских услова осигурања, одштампан на полиси, не може да замени објашњење на полиси шта све обухватају услови покрића конкретног осигурања, а шта не обухватају услови покрића тог осигурања, уз једноставно језичко објашњење правничких формулација. И у правној теорији и у пракси извод из општих и посебних, односно допунских услова осигурања на полиси нема ону стварну и правну вредност, коју могу да имају једноставним језиком објашњене правне формулације услова покрића конкретног осигурања и објашњено одсуство покрића за то осигурање. Извод из сваког општег нормативног акта је субјективна слика оних одредаба које одговарају циљу састављача тог извода, па то вреди и за извод из општих и посебних, односно допунских услова осигурања. Уместо да се на полеђини полисе штампа извод из општих и посебних, односно допунских услова осигурања, законодавцу Србије и домаћој осигуравајућој пракси, по мишљењу потписника овог рада, ваља поверити овлашћење да на полиси осигурања објасне, односно одштампају услове покрића конкретног осигурања и истовремено да на полиси буде јасно одштампано шта не обухвата покриће тог осигурања, а све те правничке формулације треба да буду објашњене једноставним језиком.

Према позитивном праву осигурања Србије приликом потписивања полисе или у последњи час могући су неочекивани догађаји или околности у односу на претходни договор о садржају полисе, тако да је на штампаном делу полисе предвиђено да може да се изврши рукописна корекција. У време друге Југославије, када је припремана за штампу Скица за законик о облигацијама и уговорима¹⁵ и касније када је био већ започет рад на изради Закона о облигационим односима,¹⁶ полазило се од текста полисе претходно откуцаног на писаћој машини који је потом штампан, па је за евентуалну корекцију полисе у последњи час, односно за корекцију штампаног текста полисе, служила рукописна измена или допуна на полиси. Ако би дошло до неслагања између рукописног дела и штампаног дела полисе, ЗОО је давао предност рукописном делу полисе у односу на штампани део полисе.¹⁷ У време друге Југославије и конституисања оба законска пројекта није било компјутера (ни штампача), већ је у законодавном процесу и пракси све почивало на

15 Михаило Константиновић, *Облигације и уговори*, Београд, 1969, стр. 249.

16 Закон о облигационим односима (*Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ, 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, *Службени лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља, даље у тексту: ЗОО), чл. 902 ст. 5.

17 Слободан Перовић (ур.), *Коментар Закона о облигационим односима*, Београд, 1995, стр. 1475.

механичкој писаћој машини, тако да је рукописни део полисе био израз потреба тадашње осигуравајуће праксе и свакодневна нужност, што није случај данас, пола века касније. Ваља подсетити да је у исто време у које је био припреман за штампу пројекат законика о облигацијама и уговорима, а затим и у време када је био у току рад на формулисању ЗОО-а, у развијеној европској привреди осигурања коришћење рукописа у делатности осигурања било је напуштено, па је и рукописни део полисе осигурања био незамислив у присуству штампаног дела полисе.¹⁸ Цитирани извор науке из упоредног права осигурања могао је да буде доступан правним експертима ангажованим на формулисању одредаба ЗОО (јер је био преведен), али очигледно није био цењен ни оцењен као релевантан научни извор за формулације одредаба о полиси осигурања у ЗОО. Данас се на тржишту осигурања Србије великом већином налазе осигуравачи пореклом (капитала) из развијених привреда осигурања Европе, где је незамисливо да полиса може да има рукописни део и да се рукописном делу полисе може дати предност у односу на одштампани део полисе, јер рукописни део полисе не постоји у осигуравајућој пракси развијене привреде осигурања Европе. Отуда, по мишљењу потписника овог рада, из одредаба Преднацрта Грађанског законика Србије треба изоставити рукописни део полисе осигурања,¹⁹ као превазиђен у упоредноправној пракси осигурања.

Четврти аспект правног правила добре праксе из првог става односио се на онај део реализације тог правила на полиси, који је објашњавао шта не обухвата покриће тог осигурања. Наиме, у теорији права осигурања Србије доминира став да општи услови осигурања представљају уговорне одредбе које једна страна саставља за већи број уговора одређене врсте осигурања, ради закључивања уговора са ма којим заинтересованим лицем.²⁰ Даље, у наставку тог става теорије права осигурања наведено је да се општи услови осигурања штампају, дактилографишу или на други начин издају као посебна брошура и предају осигуранику приликом закључења уговора уз полису, с тим што је уобичајено да се на полеђини полисе дају изводи најважнијих општих услова. По мишљењу потписника овог рада, доступни општи и посебни, односно допунски услови одштетног осигурања настајали су у прошлости (неки и пре више од једне деценије), али су од тада вршене бројне из-

18 Н. L. Mueller Lutz, *Основи теорије осигуравајуће предузећа (Увод у организацију предузећа)*, Београд, 1971, стр. 110–114.

19 Преднацрт Грађанског законика Србије, друга књига, Београд, 2009, доступно на адреси: http://www.kopaonikschool.org/dokumenta/C_Obligacioni_odnosi.pdf, чл. 1170 ст. 3.

20 Предраг Шулејић, „Општи услови као саставни део уговора (са посебним освртом на уговор о осигурању)“, *Правни животи*, бр. 3–4/2009, стр. 21–31.

мене и допуне у њима. У осигуравајућој пракси догађало се да се одредбе једног позивају на одредбе другог, а одредбе другог на трећег, па онда одредбе трећег на одредбе првог и све тако у круг. Отуда, у спорним случајевима тешко је било да се утврди шта чини правно важеће услове покрића тог осигурања, односно шта је у конкретной животной ситуацији осигурани случај, а шта није осигурани случај. Ако буде прихваћено законско решење по коме се осигуравач овлашћује да на полиси објасни услове, односно одштампа шта јесте покривено у том осигурању, а нарочито шта конкретно није покривено у том осигурању, онда ће то од осигуравача захтевати у одштетном осигурању изванредно познавање осигуравајуће и судске праксе. Реализација оног дела правног правила добре праксе у погледу шта не покривају услови конкретног осигурања захтеваће да се једноставним језиком објасне уско стручни изрази и правне формулације у општим и посебним, односно допунским условима појединог одштетног осигурања. Уз све то, ваља приметити да код наведеног правног правила добре праксе нема помињања извода из општих и посебних, односно допунских услова осигурања, нити је помињано лице и наличје полисе. Тај одштампани текст на полиси негативног одређења обухватио би извесно важеће правне формулације о: ништавости, губитку права, ограничењима и искључењима из тог осигурања, а у чему је увек код осигуравача у Србији било више субјективних, него објективних слабости. Дакле, очигледна је разлика у погледу садржаја полисе између домаће правне теорије осигурања, позитивних прописа и осигуравајуће праксе у Србији и наведеног правног правила добре праксе, па изложене разлике треба бар свестрано да се размотре при формулисању одредаба Преднацрта Грађанског законика Србије у односу на полису.

У другом ставу Додатка био је изложен попис права и обавеза уговарача осигурања, осигураника и корисника осигурања (скраћено: подносилац пријаве штете), које они стичу моментом потписивања полисе, а користе их приликом пријаве штете. Правна правила добре праксе из тог прописа могу да се осветле у четири тачке. Прва тачка предвидела је обавезу подносиоца пријаве за штету да у сваком случају покуша да умањи губитак на имовини или да покуша да спречи незгоди. Реч је о класичној обавези осигураника познатој и у одштетном праву осигурања Србије, што значи да ту нема новости за осигурање Србије. Друга тачка регулисала је обавезу подносиоца пријаве за штету да благовремено пријави штету. Такође, реч о класичној обавези осигураника познатој и у праву осигурања Србије, што значи да ни ту нема новости за осигурање Србије. Трећа тачка обухватила је право и обавезу подносиоца пријаве за штету да сарађује са осигуравачем при подношењу те пријаве. Предмет те сарадње било би по овим правним

правилима добре праксе да се утврде релевантни документи и подаци о губитку на имовини или насталој незгоди. По мишљењу потписника овог рада, наведена тачка из другог става је врло актуелна за поступак пријављивања штета код осигуравача у Србији. Ово стога што је у прописима о финансијском систему Србије, а самим тим и у релевантним прописима у осигурању, регулисано подношење копије (оверене), односно фотокопије, као релевантих доказа. Такав став законодавне, управне, пословне и судске праксе противречи наведеном правном правилу добре праксе, јер је несумњиво да то правило инсистира јасно и недвосмислено на оригиналним документима и сарадњи подносилаца пријаве са осигуравачем око проналажења оригиналних докумената. Дакле, примена ове тачке из правног правила добре праксе захтевала би код нас преиспитивање целокупне законодавне, управне, пословне и судске праксе у области утврђивања чињеница и доказивања, што подразумева широк законодавноправни консензус. Четврта тачка је установила право и обавезу подносиоца пријаве за штету да овласти осигуравача да спроводи неопходне провере и процене обима штете пре него што се започне са поправком или заменом делова. По мишљењу потписника овог рада наведена формулација захтевала би у нашим условима осигурања да се њени бројни аспекти свестрано сагледају. Један угао би се односио на повезивање прописа (техничких) о прању новца и осигурања, а други угао би могла да буде примена прописа о заштити података о личности у осигурању. Даље, познато је да се код нас приликом поправке моторног возила не примењују европски стандарди за замену оштећених делова моторних возила, већ да се примењују домаћи стандарди, тако да би примену правних правила добре праксе из четврте тачке код нас ваљало размотрити и из угла наведене разлике у стандардима. У сваком случају правна правила добре праксе из треће и четврте тачке врло су актуелна за разматрање у осигурању Србије.

У трећем ставу првог поглавља Додатка прецизиране су две групе правних правила добре праксе о поступку пријављивања штете, с обзиром на окружење у правном систему. У првој групи је наглашено да пријава штете треба да се реализује у мирном поступку. Начелно, потписник овог рада сматра да је мирни поступак пред осигуравачем поводом пријављене штете оштећеног у саобраћајној незгоди регулисан у закону Србије, односно да је окончање тог мирног поступка пред осигуравачем процесна претпоставка да незадовољни оштећени покрене против осигуравача судски спор.²¹ Мирни поступак уведен је законом

21 Предраг Шулејић, „Позитивна и негативна решења у новом Закону о обавезном осигурању у саобраћају“, *Ревизија за право осигурања*, бр. 3/2010, стр. 75–77; Слободан Илијић, „Вансудски поступак за накнаду штете по Закону о обавезном осигурању у саобраћају Републике Србије“, *Правни животи*, бр. 11/2010, стр. 643–

и у другим областима одштетног права (одговорност државе за штету), те овде нема већих новина за позитивно право осигурања Србије. Друга група правних правила добре праксе залагала се за писмени начин пријављивања штете, тамо где је то уобичајено, путем обрасца у чијем формулисању треба да учествују сви заинтересовани за делатност осигурања, као и да је осигуравач дужан и даље да пружа нужне допунске информације подносиоцу одштетног захтева. Исто тако, према правним правилима добре праксе из овог става, осигуравач је дужан да подносиоцу пријаве достави свој образац у разумном року, при чему би време за рачунање разумног рока почињало да тече од момента када је захтев поднет. Прецизирано је да у изради тих образаца треба да се комбинују услови осигурања, легитимни захтеви осигуравача и упутства оперативних органа за надзор, а да у изради тих образаца за поједине врсте послова осигурања треба да се ангажује оперативни орган за надзор, осигуравачи и орган управе надлежан за издавање и одузимање дозволе за рад у осигурању.²² Поводом друге групе правних правила, а нарочито у вези са увођењем разумних рокова у национално одштетно право, изнето је мишљење у упоредном праву осигурања да је у наведеним правним правилима добре праксе значајно то што се, пре свега, залажу за коректно поступање према подносиоцу одштетног захтева.²³ Саглашавајући се са тим мишљењем, потписник овог рада сматра да је овим правним правилима добре праксе изложена једна инспиративна идеја за домаће право осигурања. Реч је о изради образаца за поједине врсте послова осигурања и у том склопу предлог да се на равноправној основи окупе сви заинтересовани у делатности осигурања у Србији. Другим речима, наведено правно правило добре праксе настојало је да спречи да ма који од заинтересованих за осигурање наступа с позиције власти при изради образаца у одштетном праву.

VI Закључци

Прво, Правна правила добре праксе предвиђена 2004. године у Водичу ОЕЦД-а за управљање одштетним захтевима у осигурању, по-

657; Слободан Илијић, „Усклађивање домаћег права са правом ЕУ у области обавезног аутоосигурања“, *Правни животи*, бр. 5–6/2012, стр. 99–116.

22 За разлику од већине држава чланица ЕУ, где орган управе издаје и одузима дозволу за рад у делатности осигурања, у Србији је Народна банка Србије надлежна да издаје и одузина дозволе за рад у делатности осигурања. У већини држава чланица ЕУ оперативни надзор над делатношћу осигурања врше агенције и друга недржавна тела, а у Србији и ту надлежност врши Народна банка Србији.

23 Маријан Ђурковић, „Рокови за рјешавање штета из обавезних осигурања у промету“, *Свијет осигурања*, бр. 6/2009, стр. 45–52.

себно правила за поступак пријављивања штете осигуравачу, указала су на низ нових идеја како основне правне институте из позитивног права осигурања Србије приближити праву развијених привреда осигурања.

Друго, у Преднацрту Грађанског законика Србије ваља предвидети новину да се на полиси одштампа објашњење шта обухватају услови покрића, а шта не обухватају услови покрића конкретног посла осигурања, тако да се правнички језик одштампаног текста на полиси употпуни једноставним језичким објашњењем.

И треће, предложено је да се у Преднацрту Грађанског законика из 2009. године (чл. 1170. ст. 3.) изостави одредба о рукописном делу полисе осигурања, као и да се изостави одредба према којој рукописни део полисе има предност над штампаним делом полисе.

Slobodan ILIJIĆ, Mag. iur.

Member of Presidency of the Business Lawyers Association of Serbia

LEGAL RULES OF THE GOOD PRACTICE OF OECD IN THE PROCEDURE OF FILING AN INSURANCE CLAIM WITH THE INSURER

Summary

In this paper, author started with OECD Guidelines for Good Practice for Insurance Claim Management from 2004, and then briefly commented on the OECD's views on the insurance systems from 1997. Main focus of the analysis of the legal rules of good practice from the OECD Guidelines has been on the chapter about filing an insurance claim with the insurer. The author has pointed out that the Draft of the Civil Code of Serbia should include the novelty anticipating printing out the explanation of the policy that says what is and what is not covered by the specific insurance policy, so that the legal language would be complemented by a simpler linguistic explanation. The author, also, proposed, that the provision on the handwritten section of the insurance policy should be omitted in the Draft of the Civil Code of Serbia from 2009 (article 1170, paragraph 3), as well as the provision according to which the handwritten part of the policy takes precedence over the printed part of the policy.

Key words: *OECD Guidelines for Good Practice for Insurance Claim Management, insurance claim procedure, legal rules of good practice, Draft of the Civil Code of Serbia.*